

Михаил Афанасијевич Булгаков

МАЈСТОР И МАРГАРИТА

Укронија

Отворена књига

Београд, 2025.

Наслов оригинала:
Михаїл Афанасьеви́ч Булга́ков

Мастер и Маргарита

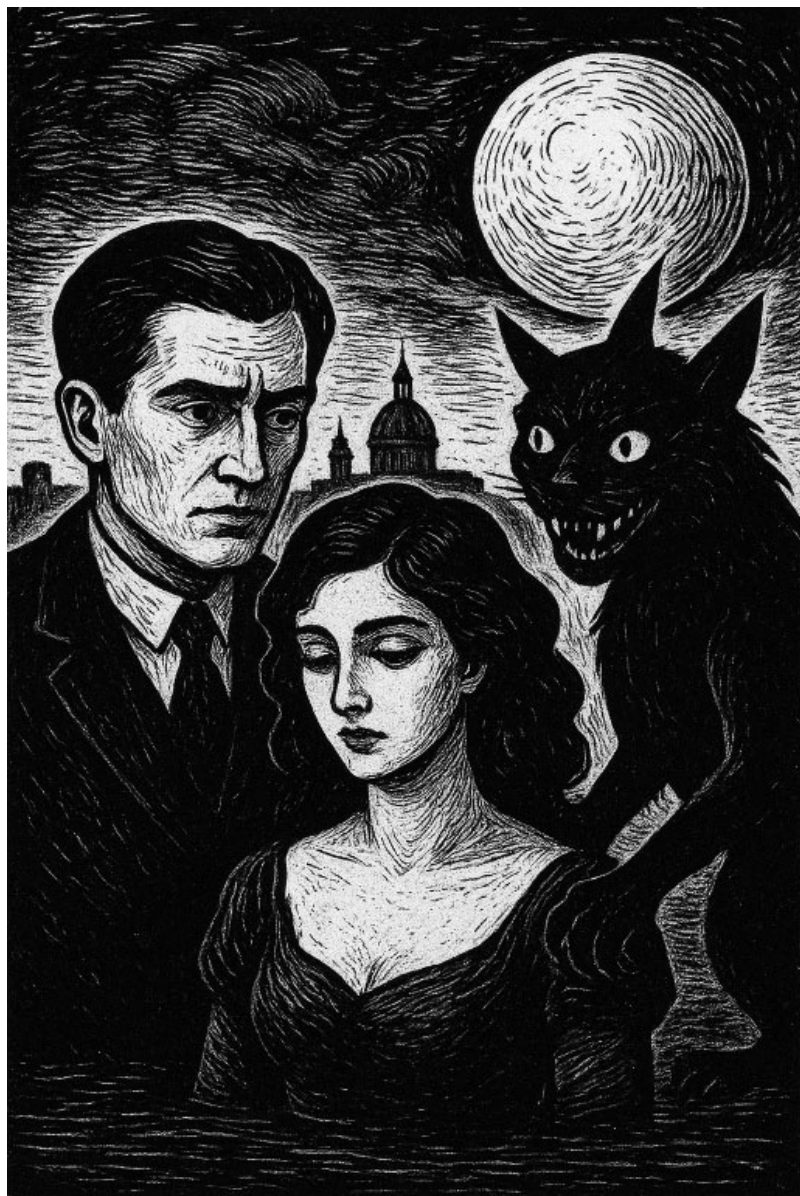
Превод са руског:
Андріј Лаврик

Михаил Афанасијевич Булгаков

**МАЈСТОП
И
МАРГАРИТА**

*Према последњој редакцији,
са последњим исправкама и допунама
које је писац диктирао својој жени
Јелени Сергејевној Булгаковој*

ПРВИ ДЕО

*... па ко си, онда, ти?
– Ја сам део оне силе која увек
тежи злу
и увек учини добро.*

Фауст, Гете

Глава 1

НИКАД НЕ РАЗГОВАРАЈТЕ С НЕПОЗНАТИМА

Једном у пролеће, касно по подне и по врућини какву у Москви нико није памтио, на Патријаршијска језера дошла су два човека. Први, одевен у сиво летње одело, био је ниског раста, проћелав али негованог изгледа, свој скупи шешир носио је у руци као тацну, а добро избријано лице заклањале су му огромне наочаре у црном рожнатом оквиру. Други, плећат, риђ, у косу зарастао младић са високо подигнутим карираним качкетом, био је у каубојки, изгужваним белим панталонама и црним патикама.¹

Први је био лично Михаил Александрович Берлиоз, председник управе једне од највећих московских литерарних асоцијација, која се скраћено звала МАССОЛИТ, и уредник једног дебелог књижевног часописа, а његов млади пратилац био је песник Иван Николајевич Понирјов, који је писао под псеудонимом Бездомни.

Нашавши се у сенци тек зазелених липа, писци су пре свега похитали ка шарено офарбаном киоску с натписом „Пиво и сокови”.

Треба нагласити први необичан детаљ те страшне мајске вечери. Не само код киоска него и у читавој алеји паралелној са Малом Бронском улицом није било никог. У тај час кад скоро да се није могло дисати од врућине, кад се сунце, раскаливши Москву, котрљало некуд преко

¹ В. објашњења у „Лексикону Мајстора и Маргарите”. (Прим. преводиоца)

Баштенског прстена, нико није дошао под липе, нико није сео на клупу, алеја је била пуста.

– Дајте нарзан – замолио је Берлиоз.

– Немамо нарзан – одговорила је жена у киоску и као да се увредила.

– А имате ли пиво? – промуклим гласом упитао је Бездомни.

– Пиво ће донети увече – одговорила је жена.

– Па шта имате? – упитао је Берлиоз.

– Сок од кајсије, само што је топао – рекла је жена.

– Ма дајте макар то!

Сок од кајсије је јако запенио и у ваздуху је замири-сало на фризерску радњу. Испивши газирани сок, писци су одмах почели да штуцају, платили, па сели на клупу лицем према језеру и леђима према улици.

Ту се десило још нешто врло необично, нешто што се тицало само Берлиоза. Он је одједном престао да штуца, његово срце је снажно ударило и на тренутак некуд нестало, а онда се вратило, али са заривеном тупом иглом. Осим тога, Берлиоза је обузео безразложан а истовремено толико велик страх да му је дошло да одмах побегне што даље од језера. Он се збуњено осврнуо не схватајући шта га је толико уплашило. Преблдео је, обрисао чело марамицом, помислио: „Шта ми је одједном? Никад се нисам осећао овако, као да ће срце да ми стане... Преморен сам. Време је да пошаљем све ово дођавола, па у бању, у Кисловодск...”

И ту се врели ваздух испред њега згуснуо и од тог ваздуха се саткао полупровидан грађанин крајње необичног изгледа. На маленој глави цокејски качкет, затим, тесан, карирани, исто тако полупровидан сако... Човек је био врло висок али уских рамена, невероватно мршав, а на лицу му је био подругљив израз.

Берлиозов живот је до тог часа протицао тако да он уопште није био навикнут на необичне појаве. Преблдедев-

ши још више, избецио је очи и, запрепашћен, помислио: „Ма ово не може бити!”

Али нажалост било је, и високи човек, кроз кога се могло видети, љуљао се пред њим лево-десно не додирујући стопалима земљу.

Берлиоза обузе такав ужас да је затворио очи. А кад их је отворио, схватио је да се све завршило – приказа у карираном сакоу је нестала баш као и она тупа игла из његовог срца.

– Ух, ђаво те однео! – узвикнуо је уредник. – Иване, малочас само што нисам имао срчани удар од ове врућине! Чак као да сам имао неку халуцинацију – покушао је да се осмехне, али у очима му се још видео страх и руке су му дрхтале.

Ипак, полако се смирио, обрисао марамицом и бодро изрекавши: „Е, дакле...”, наставио говор који је био прекинут испијањем сока од кајсије.

А тај говор је био ни о коме другом него о Исусу Христу. Ствар је у томе што је уредник наручио од песника велику антирелигијску поему за следећи број свог часописа. Ту поему је Иван Бездомни већ написао, и написао ју је за врло кратко време, али, нажалост, уредник њоме није био нимало задовољан. Бездомни је главни лик своје поеме, Исуса, осликао изразито тамним бојама, па ипак је, по уредниковом мишљењу, читаву поему требало написати изнова. И сад је уредник држао песнику право мало предавање о Исусу с намером да му што боље разјасни где је направио основну грешку. Тешко је рећи шта је Бездомног скренуло с правог пута – да ли силина његовог талента или пак потпуно непознавање теме о којој пише – тек, његов Исус је испао сасвим као жив, мада и врло антипатичан лик. А Берлиоз је, са своје стране, хтео да докаже песнику да ствар није у томе какав је био Исус – добар или лош – већ у томе што Исус као историјска личност уопште није

постојао и што су све приче о њему – обичне измишљотине, нимало оригиналан мит.

Треба рећи да је уредник био начитан човек и да је у свом говору врло умешно указивао на античке историчаре, на пример, на чувеног Филона Александријског, као и на изузетно образованог Јосифа Флавија, који у својим делима ниједном речју не помињу Исуса. Откривајући озбиљну ерудицију, Берлиоз је, између осталог, указао песнику и на то да је оно место у глави 44. петнаесте књиге чувених Тацитових *Анала*, где се говори о Исусовом погубљењу – ништа друго до каснији уметак, односно фалсификат.

Песник, за кога је све што је чуо од уредника било ново, пажљиво је слушао Берлиоза гледајући га својим живим зеленим очима, и само повремено штуцао тихо псујући сок од кајсије.

– Нема ниједне источне религије – говорио је Берлиоз – а да у њој, по правилу, непорочна девица није родила бога. И хришћани су – не умејући да смисле ништа ново – исто тако створили свог Исуса, који заправо никад није постојао. И зато је баш то оно што треба истаћи у поеми...

Високи Берлиозов тенор одјекивао је пустом алејом и, како је Берлиоз све више залазио у честар у који би се могао завући, без ризика да сломи врат, само врло образван човек, тако је песник сазнавао све више занимљивих и корисних ствари и о египатском Озирису, добром богу и сину Неба и Земље, и о феничанском богу Тамузу, и о Мардуку, па чак и о не толико познатом страшном Вицлипуцију, богу којег је некад поштовао мексички народ Астеци.

И баш у часу кад је Берлиоз причао песнику како су Астеци правили од теста фигурицу Вицлипуција, у алеји се појавила прва особа.

Касније, онда када се, поштено говорећи, више ништа није могло учинити, разне установе су поднеле своје извештаје који су садржали опис те особе. Поређење тих